

Posudek školitele

Kriminalita na filmovém plátně období normalizace

Pavel HODURA

Bakalářská práce
Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK, Praha 2014, 69 stran

Ke klíčovým tématům období přestavby patřily různé formy kriminality a násilí, dobově vnímané jako nezvladatelné a pandemicky se šířící. Ideologický problém, který v sobě přestavbové debaty o kriminalitě a násilí nesly, spočíval ve zpochybnění dosavadního ideologického výkladu, stavějícího na představě, že excesivní formy násilí a deviantní formy jednání jsou buď pozůstatkem z předsocialistických dob anebo importem ze Západu. Proto jsem velmi přivítal, když se Pavel Hodura pustil do důkladnějšího zkoumání toho, jak se zobrazovalo násilí a obecně kriminální a deviantní formy jednání v Československu v pozdním socialismu. Filmový žánr přitom představuje jeden z nejdůležitějších pramenů, které zůstávají dodnes stále jen málo vytěženy. Vnímání kriminality a násilí odhaluje mnohé z toho, jak se lidé představují „normální“ poměry a jak jsou potažmo ochotni vést širší společenskou kritiku. Pojetí násilí je jakýmsi zrcadlem legitimacy řádu a poskytuje vhled do zklamání těch očekávání, které jsou spojeny s respektem k danému uspořádání.

Asi nejdůkladněji zpracovaným aspektem Hodurovy práce jsou dobové diskuse o klíčových filmech, které kriminalitu, deviantní chování a fyzické násilí tematizovaly – tedy *Pavučiny*, *Proč?* a *Bony a klid*. Hodura poměrně důkladně rekonstruuje nejen odborné filmové kritiky, ale i širší reakce, které tyto filmy vyvolávaly ve společnosti. Asi nejzajímavějším zjištěním práce je skutečnost, že se tyto reakce nebály tematizovat odpovědnost za excesivní násilí v širším rámci než byl stanoven oficiální doktrínou – že tyto jevy nebyly již jen importem ze Západu nebo pozůstatkem z předsocialistických dob, nýbrž že vyvěraly z nitra socialistické společnosti, takže odpovědnost bylo možné připsat rodičům, vzdělávacím a výchovným institucím nebo některým defektům systému (např. hospodářského). Tím Hodura poukázal na důležitý rys pozdního socialismu, totiž skutečnost, že oficiální doktrína platila „na papíře“ (tedy v replikaci formy), méně však v jednotlivých sporných otázkách, kde se otevíral prostor pro nečekané inovace a implicitní zpochybnění obsahu doktríny.

Výsledný text práce bohužel zrcadlí skutečnost, že se náš vzájemný kontakt s panem kolegou Hodurou se průběhu jeho práce poněkud oslabil. Jednotlivé deficity práce – slabší zakotvení v sekundární literatuře, jistou přehledovost (popisnost) výkladu nebo absenci pokusů o definici „normality“, na jejímž pozadí bylo možné uvažovat o životnosti či akceptovatelnosti oficiálního normalizačního příslibu „spokojeného života“ – bych si dovolil označit právě za důsledek jistého osamostatnění pana kolegy Hodury ve svém badatelském počínání. Na některých místech text nabízí jen přehled děje jednotlivých filmů, v práci není uspokojivé zakotvení v současných diskusích (např. skutečnost, že historička Paulina Bren analyzuje televizní vysílání a kromě jiného tematizuje otázky, týkající se „normality“ vztahů mezi lidmi v období normalizace, by zasloužilo více než jen uvedení její práce v seznamu literatury). Navzdory těmto poměrně zásadním připomínkám se domnívám, že práce splňuje nároky kladené na tento typ kvalifikační práce, a navrhuji její hodnocení jako *dobré*.

V Praze, dne 1. září 2014

Doc. PhDr. Michal P u l l m a n n , Ph.D.